

ISPITIVANJE DIJADIČKE VARIJANTE TEORIJE DEMOKRATSKOG MIRA NA PRIMERIMA SUKOBA OD 2010. DO 2014. GODINE

APSTRAKT

Ideje o demokratskom (separatnom) miru iz vremena prosvetiteljstva detaljnije su teorijski razrađene tokom osamdesetih godina dvadesetog veka i sproveden je veliki broj kvantitativnih empirijskih proučavanja teorije demokratskog mira. U većini akademskih radova u obzir je uziman vrlo širok vremenski opseg ispitivanja, što je impliciralo neujednačenu metodološku obradu dostupnih podataka iz različitih perioda i time smanjivalo validnost konačnih nalaza. Tumačenje nalaza i osnovnih postavki na kojima je teorija bazirana takođe predstavljaju značajan problem oko kojeg još uvek nema konsenzusa. Cilj rada je kvantitativno ispitivanje eksplanatornog potencijala teorije u savremenom sistemu međunarodnih odnosa. Autor je ukrštanjem podataka o intenzitetu sukoba, baze Hajdelberškog Instituta za međunarodne sukobe i stepenu demokraciji država (*Polity4*) analizirao osnovnu tezu teorije demokratskog mira da demokratske države međusobno stupaju u sukobe. Ispitivanje je obuhvatilo 1985 registrovanih konflikata u periodu od 2010. do 2014. godine. Autor zaključuje da su polazne pretpostavke osnovane, ali da pretpostavka da demokratske države međusobno ne ratuju, restriktivno tumačeno, nije potvrđena.

Ključne reči: teorija demokratskog mira, dijadički mir, demokratija, sukobi, liberalizam.

UVODNA RAZMATRANJA

Istraživanja odnosa između država sa demokratskim političkim sistemom kao osnovnim preduslovom prevencije ratova predmet je velikog interesovanja teoretičara liberalnog diskursa. Argumentacija o demokratskom miru nalazi

¹ Autor je student master studija na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu. Rad je sačinjen u okviru prve generacije Programa volontiranja IMPP sprovedenog 2015. godine.

E-pošta: nenad.stekic@fb.bg.ac.rs

korene još u vremenu prosvetiteljstva i pojedinih klasičnih mislilaca (najpre liberala), koji su zagovarali ideje univerzalnog mira, odnosno nudili rešenja postojećih sukoba radi njihovog trajnog izopštavanja iz međunarodnog sistema.² Među mnogobrojnim ponuđenim rešenjima „projekata mira”, dva mislioca se izdvajaju zbog originalnosti. Ideja o odsustvu tzv. međudemokratskih ratova stara je nekoliko vekova, a preteča svih „projekata” večnog mira je opat od Sen Pjera (Charles-Irénée Castel de Saint-Pierre), koji je 1713. godine napisao *Projekat večnog mira*, u kome je izneo pretpostavke koje bi trebalo da u Evropi trajno spreče sukobe. Opat je smatrao da je mir Evropi jedino moguć ukoliko se stvori evropska federacija država.³ Ideju o federalizmu dalje obrazlaže Imanuel Kant (Immanuel Kant) u delu *Večni mir* tezom da je demokratsko društvo generalno sklonije mirnom rešavanju sporova a autokratski lideri ratovanju, te da međunarodno pravo stoga treba da se zasniva na „federalizmu suverenih država”.⁴

U ranoj fazi Hladnog rata objavljeno je malo članaka koji su obrađivali navedenu tematiku, a uzrok tome je višestruk. Pre svega, tokom Hladnog rata, a naročito u njegovoj ranoj fazi, akademsku dominaciju ostvarivali su pripadnici realističke škole mišljenja u međunarodnim odnosima. Akademska zajednica bila je zaokupljena i visokim stepenom ideologizacije blokovske podele tadašnjeg sveta (i potencijalno nesvrstane), na liberalne demokratije sa jedne, i realsocijalističke države sa druge strane, tako da je opšti diskurs bio znatno sužen za teme poput promocije koncept(a)ta mira. Nešto pre čuvene debate između neorealizma i neoliberalizma (tzv. neo-neo debate, u kojoj su uslovnu „pobedu” odneli neoliberali), Majkl Dojl (Michael Doyle) objavljuje čuveni članak „Kant, liberalna nasleđa i spoljni poslovi”, kojim utire put daljem razvoju proučavanja mira u kontekstu političkog uređenja država u međunarodnom sistemu. Nemački autor Čempil je (Ernst-Otto Czempiel) desetak godina ranije objavio sličan članak bez snažnog šireg uticaja usled ograničenosti na nemačko govorno područje.⁵ Inspirisani Dojlovim viđenjem međunarodnih odnosa, istraživači su se utrkivali tokom poslednje decenije dvadesetog veka ko će da objavi više radova na tu temu, ali je prava ekspanzija usledila tek u prvoj deceniji dvadeset prvog veka, koja predstavlja prelomni period u razvoju ove teorije.

² Pored teorije koja opisuje demokratski (separatni) mir, ova teorija je često nazivana i teorijom „liberalnog” mira (eng. *systemic democratic theory*).

³ Navedeno prema: Allen Wood, “Kant’s project for perpetual peace”, in: *Proceedings of the Eighth International Kant Congress*, Vol. 1, Part 1, 1995, p. 15.

⁴ Imanuel Kant, *Večni mir*, Gutenbergova galerija, 1995, str. 93–130.

⁵ Ernst-Otto Czempiel, “Schwerpunkte und Ziele der Friedensforschung”, *Kaiser*, Vol. 4, 1972.

U poslednje nekoliko godina mali je broj radova koji kvantitativno ispituju postulate teorije demokratskog mira. Čini se da je akademska zajednica gotovo konsenzualno prihvatila činjenicu da kvantitativno mereno, demokratske (liberalne, slobodne) države međusobno ne ratuju, odnosno da je rat između njih manje verovatan.⁶ Empirijska proučavanja sada se više ne dovode u pitanje (ili se bar to ne čini tako glasno), dok primat preuzimaju kvalitativni radovi u kojima se vode razne debate o epistemološkom potencijalu jedne ili druge varijante teorije demokratskog mira pri objašnjenju međunarodnih sukoba. Pored monadičke varijante koja grubo tvrdi da su demokratije (usled različitih faktora) inherentno miroljubivije u odnosu na ostale vrste političkih režima, dijadička varijanta teorije je manje osporavana u akademskoj zajednici.⁷ Diskusija o tome šta su dijade i ko je sve može sačinjavati, biće obrađene u narednom delu ovog rada.

Pitanja na koja ovaj rad nastoji da pruži odgovor odnose se na eksplanatorni potencijal teorije u uslovima savremenog sistema međunarodnih odnosa. Polazeći od osnovnog postulata teorije da demokratske države međusobno uspostavljaju tzv. separadni (međusobni) mir, odnosno da bi statistički, činjenica da dve demokratske države međusobno ratuju, predstavljala „događaj vrlo male verovatnoće”, postavlja se pitanje da li prema ovoj teoriji separadni mir postoji u univerzalnom smislu, ili je u pitanju kategorija koja je promenjiva kroz različite periode vremena.⁸ Praktični doprinos ove teorije gotovo da ne postoji jer je sistem međunarodnih odnosa u stanju permanentnih sukoba. Naprotiv, statistički izveštaji pokazuju da se njihov broj u poslednjih pet godina kontinuirano povećava.⁹ Postoje i tvrdnje poput one koju je izneo Denton (Frank Denton) da ova teorija predstavlja zapadnim liderima alibi za intervencije protiv „nedemokratskih režima”.¹⁰

⁶ Videti više u: Zeev Maoz and Barnet Russett, “Normative and Structural Causes of Democratic Peace, 1946–1986”, *The American Political Science Review*, Vol. 87, No. 3, 1993, pp. 624–638; Stuart Bremer, “Democracy and militarized interstate conflict, 1816–1965”, *International Interactions*, Vol. 18, Issue 3, 1993, pp. 231–249.

⁷ Dijadička varijanta predstavlja podvrstu ove teorije, prema kojoj dve ili više liberalnih demokratija ne ratuju međusobno. Postoje pak i dijadička stanovišta, koja smatraju da rat između demokratskih država nije isključen u potpunosti, već samo da liberalne demokratije inherentno manje ratuju međusobno, odnosno da je rat između demokratija „manje verovatan”.

⁸ Michael W. Doyle, “Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs”, *Philosophy and Public Affairs*, Vol. 12, No. 3, 1983, pp. 205–235.

⁹ Prema godišnjem izveštaju „Barometar sukoba” Instituta za proučavanje međunarodnih sukoba iz Hajdelberga broj registrovanih sukoba u svetu kontinuirano raste u posmatranom periodu – sa 363 u 2010. na 424 u 2014. godini.

¹⁰ Frank Denton, *Knowing the Roots of War: Analyses and Interpretations of Six Centuries of Warfare*, Hawaii University Press, Honolulu, 2003.

U akademskoj literaturi je primetan spor oko osnovnih pretpostavki na kojima počiva dijadički demokratski mir. Prema Dojlu on ima nekoliko varijacija, ali uvek dve iste komponente. Shodno teoretskim pretpostavkama dijadičkog demokratskog mira, glavna hipoteza koja je bila predmet testiranja mnogih autora glasi:

Dve države demokratskog političkog režima međusobno ne ratuju u međunarodnom sistemu, jer što je neka država „demokratskija”, manja je verovatnoća da inicira i vodi sukob sa drugom demokratskom državom.¹¹

Prema ovoj tvrdnji, manje je verovatno da će države koje su u većoj meri demokratske ući u međusobni konflikt. Upravo u tome je i osnovna *differentia specifica* dijadičkog u odnosu na monadički demokratski mir koji insistira na inherentnoj miroljubivosti demokratija. Pored Dojlove, mali broj posebnih hipoteza u ispitivanju ove teorije određuje se negativno, odsustvom nekog elementa.

Prema tako postavljenim hipotezama „parovi demokratskih država neće biti uključeni u ozbiljne vojne sukobe u međusobnim odnosima”.¹² Nasuprot Maozu i Rasetu koji su podržavali ideje Bremera, većina autora poput Sivensona, Garckea i Verta, postavlja hipoteze sa pozitivnim predznakom, pa je tako predominantna tvrdnja da je „veća verovatnoća da dve demokratske države oforme savez”, odnosno da „savezi koje su oformile demokratske države traju duže”.¹³

Savremena izučavanja demokratskog mira i mira uopšte ne polaze od kruto definisanih postavki teorije demokratskog mira prema kojima države neumitno ne ratuju, već ovaj uslov postavljaju na prilično blaži način, pa je tako dominantno mišljenje da je rat odavno postao zastarela kategorija izučavanja i ustupio mesto blažim, ali isto tako razornim sukobima po obe strane.¹⁴ Tako bi mir, u smislu ove teorije, bio narušen i ukoliko bi između dva (ili više) entiteta postojala bilo kakva nasilna sredstva u njihovim međusobnim odnosima. Zbog toga, smatramo da bi za potrebe ovog rada polazna pretpostavka trebalo da glasi:

¹¹ Michael W. Doyle, “Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs”, op. cit.

¹² Stuart Bremer, “Democracy and militarized interstate conflict, 1816–1965”, op. cit., pp. 231–249.

¹³ Videti više u: Michael W. Simon and Erik Gartzke, “Political System Similarity and the Choice of Allies: Do Democracies Flock Together, or Do Opposites Attract?”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 40, No. 4, 1996, pp. 617–635; Bennett D. Scott, “Democracy, regime change, and rivalry termination”, *International Interactions*, Vol. 22, No. 4, 1997, pp. 369–397.

¹⁴ Videti više u: William J. Dixon, “Democracy and the peaceful settlement of international conflict”, *American Political Science Review*, Vol. 88, No. 1, 1994, pp. 14–32; Spencer R. Weart, *Never at war: Why democracies will not fight one another*, Yale University Press, New Haven, 1998.

Dva entiteta demokratskog političkog režima u međusobnim interakcijama nisu sklona, ili su manje sklona, nasilju u međunarodnom sistemu. Što je entitet „demokratskiji”, manja je verovatnoća da inicira, vodi sukob i da koristi nasilna sredstva.

Osnovni cilj ovog rada je ispitivanje eksplanatornog potencijala teorije demokratskog mira. Rešavanje sukoba nasilnom krizom je, dakle, granica razgraničenja između postavke da je država sklona nasilju ili ne. Pored nasilne krize odnosno stepena sukoba kao važne varijable, u radu će biti ispitana i korelacija između stepena demokratskičnosti određenog entiteta i intenziteta sukoba u kom učestvuje.

METODOLOŠKI OKVIR

Empirijsko, kvantitativno proučavanje demokratskog mira ima dužu tradiciju od same teorije. Prema Dejvidu Singeru (David Singer), empirijska proučavanja sukoba predstavio je još krajem devetnaestog veka Žan de Blok (Jean de Bloch) u knjizi *Budućnost rata* od 1898. godine.¹⁵ U periodu između dva svetska rata, Piterim Sorokin (Piterim Aleksandrovič Sorokin) i Luis Ričardson (Lewis Richardson) su sproveli više istraživanja, a nakon Drugog svetskog rata Ričardson je ponudio prvi značajan matematički model i statističke tehnike za proučavanje međunarodnih odnosa.¹⁶ Pokretanje projekta „Korelati rata” (*Correlates of War*) 1963. godine doprinelo je interesovanju za kvantitativna istraživanja u ovoj oblasti.¹⁷ Mnogobrojni istraživački pristupi su razvijani tokom više od 30 godina izučavanja ove oblasti. Sa povećanjem broja država u proteklih 20 godina, ideja empirijskog istraživanja dijadičke varijante demokratskog mira postaje sve dopadljivija istraživačima.¹⁸

Kvalitativni metod objašnjavanja dijadičke varijante manje je prihvaćen u akademskoj zajednici jer mnogi autori smatraju da kvalitativno objašnjenje više služi objašnjenju inherentne miroljubive prirode demokratskih država (monadičke

¹⁵ David J. Singer, “An Assessment of Peace Research”, *International Security*, Vol. 1, No. 1, 1976, pp. 118–137.

¹⁶ Detaljnije u: Lewis Fry Richardson, *Arms and Insecurity: A Mathematical Study of the Causes and Origins of War*, Boxwood Press, Pittsburgh, 1960.

¹⁷ Projekat „Korelati rata” predstavlja naučno istraživanje istorije oružanih sukoba koje je 1963. godine pokrenuo Dejvid Singer na Univerzitetu u Mičigenu. Opširnije na: www.correlatesofwar.org/, 01/05/2016.

¹⁸ Nils Petter Gleditsch, “Democracy and Peace”, *Journal of Peace Research*, Vol. 29, No. 4, 1992, pp. 61–70.

varijante), a ne odnosa među državama odnosno prostog zbira ratova/mirnodopskih perioda, što je svojstveno kvantitativnom dizajnu. Pored toga, nova istraživanja teorije demokratskog mira idu u pravcu tzv. multivarijantne analize. Rej (James Lee Ray) u svojim istraživanjima demokratskog mira koristi multivarijantni metod koji obuhvata komparaciju više različitih izvora podataka i njihovu unakrsnu analizu, zarad povećanja kredibilitnosti i pouzdanosti rezultata.¹⁹

Za potrebe ispitivanja polaznih pretpostavki, poseban akcenat će biti na empirijskom (statističkom) istraživanju postojećih dijada (parova) demokratskih država u petogodišnjem periodu od 2010. do 2014. godine, kako bi bila proverena validnost teorije za navedeni period. Ovaj vremenski opseg odabran je iz razloga postojanja evidentne praznine radova koji empirijski ispituju teoriju u navedenom periodu.

Jedinica analize u ovom radu je dijada. Za razliku od monadičke varijante demokratskog mira gde je nivo analize jedinica (država, teritorija ili drugi politički entitet), u dijadičkoj verziji ove teorije, nivo analize je interakcija koja se uspostavlja između jedinica. Interakcija koja ispunjava prethodno postavljene kriterijume naziva se dijadička interakcija.

Opšteprihvaćen vremenski raspon konstruisanja i „funkcionisanja” teorije u vremenskom smislu za početnu uzima 1816. godinu. To je učinjeno najpre zbog dostupnosti podataka u aktuelnim bazama i programima koji obrađuju ovu tematiku poput projekta „Korelati rata”. U novije vreme se pojavljuju brojna objašnjenja prema kojima se uzimanjem 1816. godine za polaznu godinu u proučavanju demokratskog mira vešto izbegava analiza pojedinih ratova (npr. između SAD i Velike Britanije 1812–1814), čijom bi analizom bio potencijalno opovrgnut osnovni postulat ove teorije.

Pošto je cilj ovog rada pokušaj pružanja uvida u objašnjenja teorije demokratskog mira u sukobima u savremenim međunarodnim odnosima (njene dijadičke varijante), vremenski opseg ovog rada obuhvata period od 2010. do 2014. godine. Zbog specifičnosti materije koju obrađuje, u radu će biti pružen i kratak osvrt na empirijska istraživanja pre pomenutog perioda sa ciljem ukazivanja na njihove potencijalne nedostatke u teoriji.

U ispitivanju sukoba od 1816. godine do danas, učestvovao je veliki broj autora koji je sistematski (sa manje ili više uspeha) opovrgavao ili potvrđivao principe na kojima počiva teorija demokratskog mira, a posebno njena dijadička

¹⁹ James Lee Ray, “A Lakatosian view of the democratic peace research program”, in: Colin Elman and Miriam Fendius Elman (eds), *Progress in International Relations Theory: Appraising the Field*, MIT Press, Cambridge (MA), 2003, pp. 205–243.

varijanta.²⁰ Problem sa prihvaćenošću monadičke verzije demokratskog mira, a time i implicitno manjeg broja radova na ovu temu, ne nalazi se samo u činjenici da je teško prihvatiti da su demokratije inherentno manje ratoborne od ostalih oblika uređenja. Naprotiv, čini se da ovaj problem predstavlja tek mali, polazni element osporavanja ove varijante teorije. Najveći problem predstavlja empirijska regularnost koja se stalno dovodi u pitanje, što se posebno odnosi na pitanja operacionalizovanja varijabli „demokratija” i „rat”.²¹

Strane u dijadi

Mada je tezu o dvostrukoj prirodi ove teorije Dojl razradio još davne 1983. godine na Kantovim idejama, prvo terminološko razgraničenje na monadički i dijadički demokratski mir uveli su Ruso i saradnici 1996. godine.²² Dijada u najkraćem označava dvojstvo, što bi moglo da nas navede na zaključak da je reč o odnosu dveju suverenih država – kao što to tvrde pojedini autori poput Dejvida Rusoa (David Rousseau) – ali to ne mora uvek biti tako. Imajući u vidu složenu prirodu međunarodnih odnosa u ne tako malom broju slučajeva može se desiti da protiv jedne države intervenciju vodi (formalna ili neformalna) koalicija više država. Zbog toga bi bilo preciznije odrediti dijadu kao *pâr entiteta* u interakciji. Pored suverene države, dijadu može da čini i međuvladina organizacija (UN, NATO, EU), kao i politički entitet u nastajanju, odnosno nepriznata teritorija (Palestina). Garcke (Erik Gartzke) smatra da je međuvladina organizacija legitimni član dijade.²³ Terorističke organizacije su isključene kao strana u dijadi, osim u slučaju da deluju i u značajnoj meri kontrolišu političke procese na delu državne teritorije. Ukoliko, dakle, nastoje da stvore entitet koji za cilj ima

²⁰ Videti više u: Ernst-Otto Czempiel, “Schwerpunkte und Ziele der Friedensforschung”, op. cit.; Stuart Bremer, “Democracy and militarized interstate conflict, 1816–1965”, op. cit., pp. 231–249; Michael W. Doyle, op. cit., pp. 205–235.

²¹ Smol i Singer su za demokratskiost postavili sledeće kriterijume: slobodne izbore sa opozicionim strankama, parlament koji efikasno kontroliše egzekutivu i minimum 10 odsto birača izašlih na izbore. Šveler podržava Dojlovu ideju „reprezentativne vladavine” i podiže nivo izašlih birača na 30 odsto, pri čemu zahteva da u proces budu uključene i žene. On takođe dodaje i individualna građanska prava i slobodu privatnog vlasništva (Melvin Small and David Singer, “The War-proneness of Democratic Regimes, 1816–1965”, *Jerusalem Journal of International Relations*, Vol. 1, No. 4, 1976, p. 57).

²² David Rousseau, Christopher Gelpi and Dan Reiter, “Assessing the Dyadic Nature of the Democratic Peace”, *The American Political Science Review*, Vol. 90, No. 3, September 1996, pp. 512–533.

²³ Erik Gartzke, *Liberal Determinants of Systemic Interstate Peace*, University of California, San Diego, 2010.

kulminaciju nezavisnosti u međunarodnopravnom smislu, terorističke grupe će biti uzete kao strana u dijadi.

Razgraničenje termina dijada i par je važno sa aspekta analize konkretnih dijadičkih odnosa među državama koje ulaze u ukupno razmatranje. Razlika između dijade i para država je u tome što dijada nije prost par-zbir država, već mora da ispuni i dodatne (prethodno pobrojane) kriterijume.²⁴ U analizi dijadičke varijante teorije često se pojavljuje i zbirni termin „dijadički par”, koji označava teorijski validnu dijadu, odnosno svaki onaj par koji ispunjava kriterijume dijade, te upotreba ovog pojma nije pogrešna. Nakon što par ispuni sve navedene kriterijume i postane dijada, ostaje da se pronađe dijadičko opravdanje, odnosno argument u prilog uvršćivanja konkretnog para dva ili više entiteta u ukupnu analizu.

Pri analizi dijadičkih parova, u obzir je uzeto nekoliko kriterijuma. Prvo, imajući u vidu da su prema Instituta za istraživanje međunarodnih sukoba (*Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung – HIIK*) iz Hajdelberga sukobi niskog intenziteta spor i nenasilna kriza i da se oni u najvećem broju slučajeva dešavaju unutar države (najčešće borbe između centralne vlade i opozicionih grupa), smatramo da je ovakav tip sukoba bolje objasniti pomoću monadičke, a ne dijadičke varijante teorije. U dijadičkoj varijanti ove teorije, takođe je izražen problem definisanja i preciziranja varijabli u odnosu na konkretan prostorno-vremenski kontekst. Operacionalizovanje „sukoba/rata” kao varijable može biti višestruko. Ako je polazna pretpostavka da demokratske države međusobno ne ratuju, odnosno nisu sklone sukobima, onda to vodi ka neophodnosti njihovog definisanja.

Od velike je važnosti utvrditi i značenje termina demokratske države odnosno entiteta. Unutar savremenih država moguće je razlikovati nekoliko podtipova demokratija među kojima su najznačajnije nekonsolidovane demokratije i konsolidovane demokratije. Zato se i efikasnost objašnjenja teorije razlikuje u zavisnosti od tipa demokratije u konkretnoj državi. U cilju što potpunijeg prikupljanja podataka koristili smo više izvora podataka. Za potrebe određivanja broja (ne)demokratskih država, odnosno tipa političkog režima, korišćena je baza podataka programa *Polity4* za period 2010–2014. godina.²⁵ Program sve države karakteriše kao konsolidovane demokratije (eng. *full democracies*, sa skorom

²⁴ Ibid.

²⁵ Baza *Polity4* je projekat Centra za sistemski mir (*Systemic Peace Center*) iz SAD i sastoji se iz dva segmenta – jednog koji indeksira podatke o karakteristikama i promenama političkih režima, i drugog koji indeksira podatke o nasilnim promenama vlasti odnosno prevratima. Više o bazi: www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm.

10/10), demokratije (skor 6–9) i nedemokratske režime u okviru kojih pravi distinkciju na anokratije (*anocracy*, skor od -5 do 5), autokratije (-10 do -6) i tzv. neuspele države (*failed states*).

Za potrebe analize dijadičkih interakcija, odnosno njihovih konkretnih tipova, korišćeni su podaci iz godišnjih izveštaja „Barometar sukoba” Hajdelberškog instituta.²⁶ Prema metodologiji instituta, svi sukobi, odnosno interakcije između država posmatraju se kroz prizmu „političkih sukoba” i mogu da se klasifikuju prema kriterijumu intenziteta upotrebljene sile na pet podvrsta: 1) spor; 2) nenasilna kriza; 3) nasilna kriza; 4) ograničeni rat; i 5) rat. Po stepenu intenziteta, pomenute interakcije su svrstane u tri kategorije: 1) sukobi niskog intenziteta (spor i nenasilna kriza); 2) sukob srednjeg intenziteta (nasilna kriza); i 3) sukobi visokog intenziteta (ograničeni rat i rat).²⁷

Na još nekoliko pitanja je važno dati odgovor u vezi sa „uzorkom” dijada koje se uzimaju u ukupnu analizu. Prvo, ukoliko se više sukoba dešava na istoj teritoriji/državi, pri čemu je u oba (ili više) slučajeva sa jedne strane uključen isti akter, izvršice se agregacija sukoba, odnosno posmatraće se kao jedna dijada (spor između Rusije na jednoj, i Dagestana i Ingušetije, na drugoj strani). Drugo pitanje je u vezi sa drastičnom promenom političkog režima u nekoliko država u analiziranom periodu. Takav slučaj je sa afričkom državom Mali, koja je između 2012. i 2013. godine iz demokratskog prešla u autokratski režim, te Pakistanom koji je 2014. iz autokratije prešao u demokratiju. Međutim, u navedenom petogodišnjem periodu zanemarljivo je mali broj država sa sličnom promenom, tako da one ne utiču na konačne nalaze.

Svaka dijada je determinisana vrstom interakcije između različitih tipova političkih režima i intenzitetom njihovih međusobnih interakcija. Konačan odnos između vrste političkih režima i intenziteta njihovog sukoba (izražen simbolima u Tabeli 1) predstavlja dijadički odnos.

²⁶ Barometar sukoba nudi godišnji prikaz političkih sukoba na globalnom nivou i obezbeđuje akademskoj, stručnoj i široj javnosti podatke o nasilnim i nenasilnim krizama, ratovima, državnim udarima, kao i o mirovnim pregovorima. Baza opisuje najnovije trendove u razvoju međudržavnih, unutardržavnih i subdržavnih sukoba, uključujući tu njihov intenzitet i dislokaciju na godišnjem nivou. Detaljnije na: <http://hiik.de>.

²⁷ Aktuelna metodologija Instituta (inovirana i dopunjena 2011) predstavlja kombinaciju kvalitativne deskripcije i kvantitativno-uporednog istraživanja nasilnih i nenasilnih konflikata na globalnom nivou. Metodološki pristup temelji se na konceptu političkog sukoba i konceptu intenziteta sukoba. Detaljnije informacije na: <http://hiik.de/en/methodik/index.html>.

Tabela 1: Determinante dijadičkog odnosa

	Politički režim			Vrsta dijadičke interakcije		
	Konsolidovana demokratija (10/10)	Nekonsolidovana demokratija (6-9)	Autokratija (sve varijante)	Sukobi niskog intenziteta	Sukob srednjeg intenziteta	Sukobi visokog intenziteta
Oznaka:	K	N	A	1	2	3

Ukrštanjem podataka o tipu političkog režima i intenzitetu međusobnih dijadičkih interakcija, stekli smo uvid u sve varijante potencijalnih odnosa koji se prema ovoj klasifikaciji mogu javiti unutar jedne dijade. Iako se to vrlo često ističe, teorija demokratskog mira ne polazi nužno od premise da rat ne postoji. Naprotiv, brojni su argumenti da u međunarodnim odnosima postoji *omnia contra omnes* stanje i da su pojedine članice međunarodnog sistema manje sklone ratovanju, odnosno da su ratovi među nekim vrstama država manje verovatni. Čak i sam utemeljivač teorije Dojl, tvrdi da u dijadičkoj varijanti ove teorije nije realno očekivati da demokratske države neće povesti rat protiv nedemokratske države, odnosno da takve vrste sukoba nisu isključene.²⁸

U slučaju postojanja više različitih tipova interakcija unutar jedne dijade – na primer, istovremeno postojanje spora o nekom pitanju, i nasilne krize o drugom pitanju – kao referentna dijadička interakcija uzima se radikalnija varijanta sukoba.²⁹ Ovakvo rešenje je u skladu sa principom restriktivnosti, koji u slučaju više različitih ulaznih osobina nalaže analizu one najekstremnije. Stoga je, za potrebe analize dijada, ustanovljena matrica u kojoj su popisane sve potencijalne dijadičke interakcije.

²⁸ Michael W. Doyle, “Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs”, op. cit.

²⁹ U skladu sa metodologijom Hajdelberškog instituta vrste političkog sukoba su: rat, ograničeni rat, nasilna kriza, nenasilna kriza i spor kao najmanje radikalni politički sukob.

Tabela 2: *Moguće dijadičke interakcije i dijadički skorovi*

Moguće dijadičke interakcije (sukobi prema tipu političkog režima):		Sukobi niskog intenziteta	Sukob srednjeg intenziteta	Sukobi visokog intenziteta
Restriktivno tumačenje	Demokratije: konsolidovana – konsolidovana	K-K:1 (+)	K-K:2 (-)	K-K:3 (-)
	Demokratije: konsolidovana – nekonsolidovana	K-N:1 (+)	K-N:2 (-)	K-N:3 (-)
	Demokratije: nekonsolidovana – nekonsolidovana	N-N:1 (+)	N-N:2 (-)	N-N:3 (-)
Ekstenzivno tumačenje	Konsolidovana demokratija – autokratija	K-A:1 (+)	K-A:2 (+)	K-A:3 (+)
	Nekonsolidovana demokratija – autokratija	N-A:1 (+)	N-A:2 (+)	N-A:3 (+)
	Autokratija - autokratija	A-A:1(+)	A-A:2 (+)	A-A:3 (+)
		Potvrda teorijskih pretpostavki		

Tumačenje rezultata na osnovu dijadičkog skora može biti restriktivno (uže) i ekstenzivno (šire). U restriktivnom tumačenju, demokratije bez obzira na podvrstu su uvek u međusobnoj interakciji i teorija uvek može biti opovrgnuta ili potvrđena, što nije moguće u ekstenzivnom tumačenju, gde je teorija uvek potvrđena pošto u ovom slučaju demokratije imaju interakcije sa autokratijama.³⁰ Pored ekstenzivnog, teorija je potvrđena u restriktivnom tumačenju ukoliko je u dijadičkom skor u intenzitet sukoba nizak. U skladu sa korišćenom metodologijom Hajdelberškog instituta, nizak intenzitet sukoba označava da su problemi koje entiteti imaju u međusobnim odnosima, uvek na nivou spora ili nenasilne krize, odnosno da (još uvek) nisu posegnuli za nasilnim sredstvima kako bi ih rešili.³¹

³⁰ Ovdje se jasno vidi da se kategorija tzv. separatnog mira u kontekstu ove teorije odnosi na mir uspostavljen između dve ili više demokratskih država.

³¹ U akademskoj zajednici ne postoji saglasnost oko definitivnih kriterijuma za prihvatanje, odnosno opovrgavanje teorijskih postavki. Ovakva nekonzistentnost dovodi do vrlo difuznih konačnih nalaza u brojnim radovima iako je korišćena ista metodologija.

Pretpostavke teorije biće opovrgnute ukoliko je u međusobnim odnosima između dve demokratije upotrebljena sila, odnosno ukoliko njihovi međusobni odnosi eskalirali u toj meri, da kao konsekvencu imaju nasilnu krizu, ograničeni rat, odnosno rat. Zbog toga je neophodno odrediti slučajeve koji potvrđuju, odnosno opovrgavaju teoriju. U Tabeli 2 prikazane su sve međuentitetske interakcije koje se potencijalno pojavljuju u međusobnom kombinovanju parova i ukrštanju sa jednim od tri vrste sukoba prema intenzitetu. Pošto svi entiteti prema pomenutoj metodologiji *Polity4* baze podataka, prema političkom režimu biti demokratski (konsolidovani i nekonsolidovani) i autokratski (sve podvrste), samo sukobi između demokratija (bilo da su konsolidovane ili ne), podleže posebnoj vrsti tumačenja – restriktivnoj.

Nesumnjivo je da polazne pretpostavke teorije potvrđuje činjenica da demokratski entiteti mogu ulaziti u sukobe sa autokratijama, te svi slučajevi ekstenzivnog tumačenja dijadičkih rezultata (u kojima se kao jedna strana u dijadi javlja autokratija) uvek potvrđuju teoriju. Međutim, kada je reč o interakcijama između samih demokratskih entiteta, tada su tumačenja restriktivna (uža), jer se govori o direktnim interakcijama među demokratskim režimima. Ovde treba imati u vidu jedan izuzetak. Iz analize dijadičkih interakcija isključeni su slučajevi sukoba niskog intenziteta koji se odvijaju između više aktera unutar jedne države, imajući u vidu da je teorija demokratskog mira ograničena samo na međunarodne odnose. Ukoliko se unutar jedne države odvijaju sukobi srednjeg, a posebno visokog intenziteta, onda će oni biti uzeti u razmatranje zbog veće kompleksnosti prirode konkretnog sukoba u čije rešavanje (ili pak kreiranje) je zasigurno uključena i treća strana, odnosno druga suverena država.

Dijadički rezultat u načelu može biti pozitivan ili negativan. U ovom slučaju negativan dijadički rezultat označava da je opovrgnuta glavna teorijska pretpostavka – da demokratije među sobom ne ratuju. Na konkretnom primeru, to bi značilo da su u periodu između 2010. i 2014. godine dve države demokratskog političkog režima međusobno ratovale, odnosno imale najekstremniju dijadičku interakciju – rat. Pozitivan dijadički rezultat označava da demokratske države međusobno nisu ratovale, odnosno da su demokratske države, čak i kada su ratovale, to činile sa autokratskim državama, čime je pomenuta teorijska pretpostavka teorije potvrđena. Ukoliko demokratska država stupa u sukob sa nedemokratskom državom, to je takođe potvrda teorije, jer dijadička varijanta demokratskog mira ne insistira na univerzalnoj i nepobitnoj miroljubivosti demokratskih država – posebno ne kada one stupaju u interakcijske odnose sa nedemokratskim državama. Nasuprot njoj, monadička varijanta bi na primer u ovom slučaju, definitivno bila opovrgnuta ukoliko bi neka demokratska

država stupila u sukob sa bilo kojom drugom državom bez obzira na politički režim te druge države.

REZULTATI

Volf (Harald Muller Wolff) smatra da empirijska istraživanja i statistički prikaz nalaza u teoriji demokratskog mira mogu biti određena dvema osobinama – probabilizmom ili determinizmom.³² Volf tvrdi da se probabilistički karakter ove teorije uopšte ne izvodi teoretski već induktivno; hipoteze su date u determinističkoj formi, jer rasprave o uzročnim vezama formulišu (pretpostavljenu) popravljenu slučaj-efekat odnos. Nasuprot tome, autori poput Mensfilda (Edward D. Mansfield) tvrde da empirijske statistike potvrđuju hipoteze samo u probabilističkom smislu.³³ Pošto su nalazi ovog rada ograničeni na prikaz empirijskih statistika o prirodi dijadičkih interakcija, nalazi koji slede potvrđuju pretpostavke teorije u probabilističkom smislu, odnosno ne mogu predstavljati „univerzalnu istinu”, već samo još jedan argument u korist ili protiv početnih postavki.

Rad ima izvesna ograničenja i u pogledu analize ukupnog broja dijada (parova). Postoje dva uzroka za to: prvo, sama priroda teorije je takva da ne postoji saglasnost u akademskoj zajednici oko definitivne tačke ili situacije koja bi značila njenu potvrdu ili opovrgavanje. Prema izvornom viđenju postulata na kojima teorija počiva („da je manje verovatno da dve demokratske države zarate”), nalazi u velikoj meri potvrđuju teoriju.³⁴ U drugom, nešto ekstremnijem viđenju postulata teorije, dve demokratske države nikada neće međusobno zaratiti. To bi značilo da ako samo jedna dijada ima negativan dijadički rezultat, teorijske postavke će u celini biti opovrgnute. Međutim, kod prvog uzroka ograničenja ovog rada pojavljuje se dodatni problem zajednički većini empirijskih istraživanja fenomena demokratskog mira. U sistemu u kojem deluje oko 200 entiteta moguće je analizirati preko 20.000 potencijalnih dvosmernih interakcija – svaka država sa svakom pojedinačno.³⁵ Druga linija argumentacije stoji na

³² Harald Müller and Jonas Wolff, “Dyadic Democratic Peace Strikes Back: Reconstructing the Social Constructivist Approach After the Monadic Renaissance”, 5th Pan-European International Relations Conference, The Hague, 2004, pp. 80–122.

³³ Edward Mansfield and Jack Snyder, *Electing to Fight: Why Emerging Democracies Go to War*, MIT Press, Cambridge (MA), 2005.

³⁴ Michael W. Doyle, “Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs”, op. cit.

³⁵ Pored 193 države članice Ujedinjenih nacija, tu su i drugi entiteti koji mogu imati svojstva koja im omogućavaju „članstvo” u dijadi, poput međunarodnih organizacija, nepriznatih država i entiteta u nastajanju.

stanovištu da u analitički okvir treba uključiti samo odnose država koje karakteriše određena vrsta spora bez obzira na intenzitet njegovog ispoljavanja. Glavni argument ove grupe teoretičara zasniva se na tvrdnji da nenasilne interakcije svakako potvrđuju teorijske pretpostavke, te da bi njihova individualna analiza (preko 20.000 slučajeva) bila preopširan i nepotreban posao.³⁶

Uz izvesnu ogradu od poslednje iznesenog argumenta, koristićemo upravo ovaj način predstavljanja i dalje analize dobijenih nalaza. Zamerka koja bi se mogla uputiti na taj argument je da ukoliko bi se analiziralo svih 20.000 potencijalnih interakcija, to bi onda samo po sebi značilo potvrdu teorije u svakom slučaju, imajući u vidu da bi broj ratova između demokratskih država bio sveden na nivo statističke greške. Međutim, ako bismo poredili odnos ukupnog broja dijadičkih interakcija u periodu od 2010. do 2014. godine sa ukupnim mogućim brojem interakcija u svetu, videli bismo da je tek oko 10 odsto interakcija bilo nasilno. To nikako ne treba tumačiti na način da je svet sam po sebi previše miran, niti da teorija demokratskog mira trijumfuje u objašnjavanju savremenih međunarodnih odnosa. Malo je verovatno za očekivati, na primer, sukob jedne afričke sa jednom južnoameričkom državom. Takođe, malo je verovatno da će u bilo kakvu konfliktnu interakciju ući država poput Lihtenštajna sa bilo kojom drugom državom izvan evropskog kontinenta. Upravo zbog toga, brojni autori ukazuju i na inherentnu slabost teorije u smislu prethodno iznetih zamerki, odnosno načina same interpretacije rezultata.³⁷

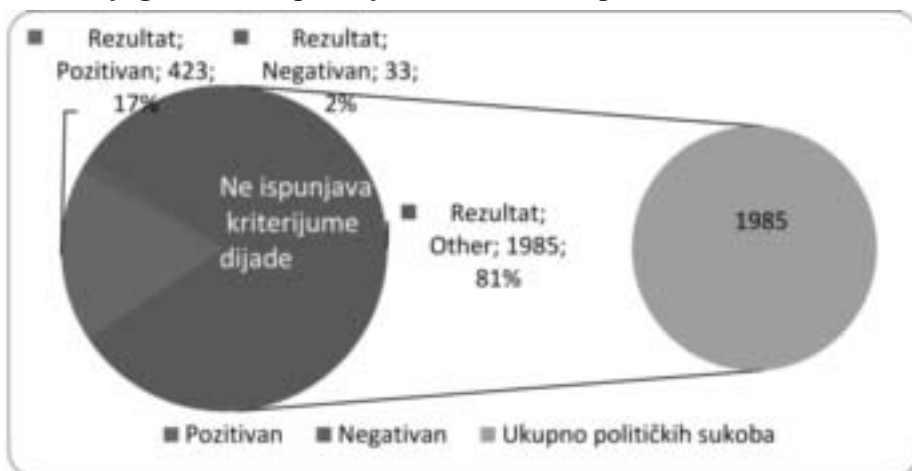
U smislu ovog rada, logičko pravilo dedukcije prema kome bi u ovom slučaju ukoliko je bar jedan dijadički par pozitivan to značilo nedoslednost celokupne dijadičke varijante ove teorije, neće važiti. Ovakvo razmatranje isključuje radikalizaciju teorijskog shvatanja, odnosno ostavlja prostor za detaljnije odnosno iscrpnije analize samih rezultata. Brojne baze podataka su nedosledne u kriterijumima klasifikacije dijadičkih odnosa, a neke nemaju toliko detaljne informacije za poslednjih pet godina koliko za periode pre toga. Rezultati su prikazani u skladu sa preovlađujućim empirijskim istraživanjima dijadičkog demokratskog mira koja teku u dva osnovna pravca – da demokratije međusobno ne ratuju i da demokratske države ratobornije prema autokratskim državama. U ovom delu biće izneti nalazi do kojih smo došli empirijskim istraživanjem prethodno opisanom metodologijom. Budući da je uz polaznu pretpostavku naše glavno

³⁶ Ovakve stavove moguće je naći u: Edward D. Mansfield and Jack Snyder, *Electing to Fight: Why Emerging Democracies Go to War*, MIT Press, Cambridge (MA), 2005; Otto Ernst Czempel, “Schwerpunkte und Ziele der Friedensforschung”, op. cit.

³⁷ Kelly Kadera, “Democratic Survival, Peace and War in the International System”, *American Journal of Political Science*, Vol. 47, No. 2, April 2003, pp. 234–247.

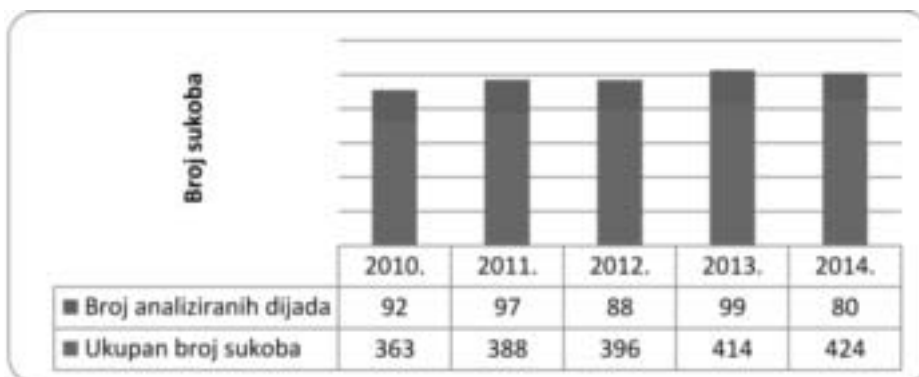
istraživačko pitanje da li su demokratije u odnosima sa drugim državama sklone upotrebi sile i u kojoj meri, rezultati koji slede odnose se na statistički prikaz nalaza.

Dijagram 1: Ukupan dijadički rezultat za period 2010–2014.

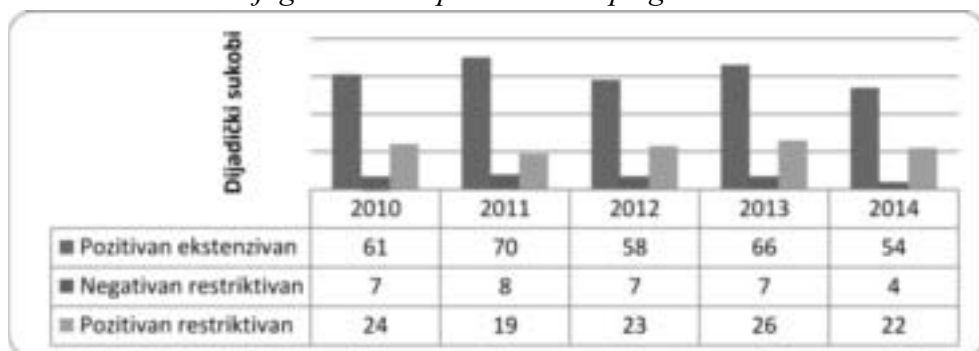
Ukupan udeo parova koji ispunjavaju kriterijume dijade u odnosu na broj ukupan broj političkih sukoba u navedenom periodu je oko 20 odsto. Od ukupnih 1985 unutardržavnih i međudržavnih političkih sukoba u periodu 2010–2014. dijadičke kriterijume ispunilo je 456 parova. Broj sukoba na globalnom nivou rastao je konstantno iz godine u godinu, pa je tako 2010. godine bilo 363 sukoba a 2014. godine 424 sukoba.

Dijagram 2: Ukupan broj analiziranih dijada

Iako se na osnovu Dijagrama 2 vidi da je broj sukoba konstantno rastao, broj parova koji su zadovoljavali kriterijume dijade je varirao po godinama. Variranje broja analiziranih dijada se može objasniti činjenicom da sukobi uključuju sve širi spektar aktera, koji doprinose postojanju istog, odnosno postojanje više unutrašnjih sukoba, u odnosu na one na međunarodnom nivou.³⁸

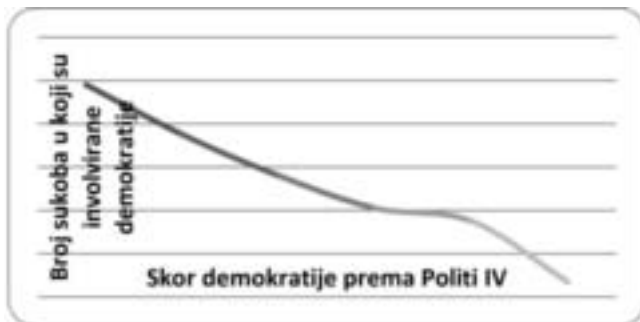
Dijagram 3: Ukupna statistika po godinama

Jedno od istraživačkih pitanja koje je obuhvatila ova empirijska analiza je pitanje korelacije demokratičnosti sa jedne, i broja sukoba u koje je involvirana država, sa druge strane. Iako bi ispitivanje korelacije bilo pitanje koje bi bilo svojstvenije istraživanju monadičke varijante demokratskog mira, u ovom slučaju je prikaz učešća demokratija u sukobima relevantan zbog šireg razumevanja temeljnih postavki teorije. Vremenski okvir i odabrane dijade su iste kao i u prethodnom slučaju.

³⁸ Detaljna metodologija Instituta za istraživanje međunarodnih sukoba iz Hajdelberga dostupna je na: www.hiik.de/en/methodik/index.html.

Dijagram 4: Korelacija stepena demokratičnosti i broja sukoba
u kojima učestvuju demokratije

Dijagram 4 prikazuje broj sukoba u koje su bile uključene demokratske države (bar kao jedna strana u dijadi) u analiziranom petogodišnjem periodu. Pored demokratskih uključene su i sve nedemokratske države (sa skorom ≤ 5).³⁹ U analizu su uvršćene članice dijade, a ne same dijade, tako da se jedna država može pojaviti u više dijada – što se najčešće i slučaj. Navedeni nalaz potvrđuje pretpostavku teorije (naročito njene monadičke varijante), da stepen demokratičnosti države utiče na njeno manje učešće u međunarodnim sukobima.⁴⁰

DISKUSIJA

Česta dilema o kojoj se raspravlja u akademskoj literaturi je da li se u empirijskim istraživanjima ispituje korelacija demokratije sa ratom ili korelacija demokratije sa mirom? Istraživanja teorije demokratskog mira nesumnjivo ispituju vezu između demokratije i mira.

Prethodno izneti nalazi mogu biti osporeni sa više strana. Pre svega, prva metodološka zamerka koja bi se mogla uputiti ovakvim nalazima je da u međunarodnom sistemu sa 193 države (bez ostalih entiteta), broj ukupnih dijada ne treba da predstavljaju samo interakcije oličene u međusobnim političkim sukobima, nego i one mirnodopske. Ukoliko bi se ovaj kriterijum uvažio, to bi značilo da u dijade treba ubrojati odnose svake države sa svakom drugom. Takvih dijadičkih kombinacija bi bilo aproksimativno oko 20.000 i u tom slučaju bi ukupan udeo dijada (u ovom slučaju 456) bio na nivou statističke greške. Zbog

³⁹ I u ovom slučaju korišćeni su podaci „Barometra sukoba” (2010–2014).

⁴⁰ Rudolph Rummel, *Understanding Conflict and War, Vol. 4: War, Power, Peace*, Sage Publications, Beverly Hills (CA), 1979.

toga su u razmatranje uzete samo dijade koje proizlaze iz registrovanih političkih sukoba u analiziranom periodu. Nalazima treba pristupiti pažljivo i iz razloga specifičnosti definisanja dijada i njihovim dupliranjem. Prethodno opisana pojava agregacije dijadičkih interakcija ostavlja prostora za dalja razmatranja imajući u vidu nepostojanja jasno razvijenih pravila u akademskoj literaturi prema kojim bi se ona mogla izvršiti. Shodno pretpostavkama teorije i predstavljenoj metodologiji, mi kao potencijalno rešenje nudimo agregaciju u slučaju postojanja istovremenih sukoba od strane države sa jedne, i dva ili više entiteta koja imaju kapacitet da budu članice dijade, sa druge strane. Ovo naravno važi samo pod uslovom da su dva entiteta međusobno povezana, odnosno da imaju iste ili bar slične motive za sukob sa drugom stranom dijade.

Premda su je kritikovali brojni autori, validnost empirijskih nalaza i dalje predstavlja istraživački dizajn koji preovladava u oblasti istraživanja teorije demokratskog mira. U razmatranje treba uvesti i dugotrajne sukobe koji ne eskaliraju, već se godinama pa čak i decenijama održavaju na nivou sporova odnosno najnižeg stepena intenziteta (npr. Kina i SAD). Sličan takav registrovan „sukob” postoji na relaciji Poljska-Belorusija i datira od 1948. godine. Dostupne baze podataka u sukobe ne uvršćuju vojne intervencije koalicije država ili međuvladinih organizacija (poput NATO ili EU) prema trećoj državi. Zbog toga bi dalja istraživanja trebalo da obuhvate i dijade u kojima bi članovi bili država – koalicija država/međunarodna organizacija.

U rezultatima analize dijada u ovom radu u spisak dijada uvršćene su dijade koje su bile predmet izveštaja „Barometra sukoba”, ali u njima nije evidentiran nijedan sukob u kojem je jedna od strana bio NATO. Iako danas NATO sprovodi intervencije u propalim državama i autokratijama, te shodno tome teorijske pretpostavke ne bi bile opovrgnute, u ne tako dalekoj prošlosti NATO je bio član dijade u kojoj je bila i nekadašnja SR Jugoslavija koja je prema pojedinim autorima bila demokratska država.

Imajući u vidu specifičnost koja se odnosi na relativnu odsutnost akademskih istraživanja ove oblasti za navedeni period (2010–2014), teško je izvršiti komparaciju dobijenih nalaza sa drugim autorima.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Predstavljeno istraživanje realizovano je sa ciljem ispitivanja eksplanatornog potencijala teorije demokratskog mira na primerima međunarodnih sukoba u periodu između 2010. i 2014. godine. Eksplanatornost teorije umnogome zavisi od načina predstavljanja rezultata. U empirijskim istraživanjima, koja su u najvećem broju objavljivana tokom poslednje decenije dvadesetog veka,

dominirali su rezultati koji su potvrđivali osnovne pretpostavke teorije demokratskog mira. Pitanje validnosti konačnih rezultata empirijskih studija nije bilo na prvom mestu autorima pomenutih studija.

U ovom radu je predstavljen ekstenzivni i restriktivni način tumačenja empirijskih rezultata. Uvođenje ovakvog tumačenja nalaza ukazuje na potencijalne metodološke slabosti kada je reč o budućim istraživanjima sukoba. Pored država kao glavnih aktera konflikata sve više se pojavljuju novi akteri koji predstavljaju strane u sukobu. Zbog toga su u ovom radu u dijade uključeni i drugi entiteti poput međunarodno nepriznatih država, teritorija, terorističkih grupa (koje kontrolišu određenu teritoriju) i međunarodnih organizacija. U ekstenzivnom smislu, nalazi do kojih je autor došao potvrđuju osnovanost polaznih pretpostavki, međutim, restriktivno tumačena, pretpostavka da demokratske države međusobno ne ratuju, nije potvrđena. Imajući u vidu da osnovni postulati teorije nisu bitno modifikovani do danas, unapređenje teorije demokratskog mira treba moguće je u unapređenju načina tumačenja rezultata, odnosno težnji ka što unifikovanijim metodološkim postupcima u budućim istraživanjima.

Na kraju, uzevši u obzir argument Dejvida Lejka (David Lake) da su „svi izmi zli”, treba istaći da nijedna teorija ne može pretendovati na potpuno i isključivo objašnjenje određenog fenomena, pa tako teorija demokratskog mira ne može samostalno objasniti zašto demokratije (ne) ratuju međusobno u različitim istorijskim epohama.⁴¹

BIBLIOGRAFIJA

- Bremer, Stuart, “Democracy and militarized interstate conflict, 1816–1965”, *International Interactions*, Vol. 18, Issue 3, 1993, pp. 231–249.
- Czempiel, Otto Ernst, “Schwerpunkte und Ziele der Friedensforschung”, *Kaiser*, Vol. 4, Munich, 1972.
- Denton, Frank, *Knowing the Roots of War: Analyses and Interpretations of Six Centuries of Warfare*, University of Hawaii, Honolulu, 2003.
- Dixon, William, “Democracy and the peaceful settlement of international conflict”, *The American Political Science Review*, Vol. 88, No. 1, 1994, pp. 14–32.

⁴¹ David A. Lake, “Why ‘isms’ Are Evil: Theory, Epistemology, and Academic Sects as Impediments to Understanding and Progress”, *International Studies Quarterly*, Vol. 55, No. 2, 2011, pp. 465–480.

- Doyle, Michael, “Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs”, *Philosophy and Public Affairs*, Vol. 12, No. 3, 1983, pp. 205–235.
- Farber, Henry and Gowa, Joanne, “Politics and peace”, *International security*, Vol. 20, No. 2, 1995, pp. 123–146.
- Gartzke, Erik, *Liberal Determinants of Systemic Interstate Peace*, University of California, San Diego, 2010.
- “Global Conflict Barometer for 2010”, Heidelberg Institute for International Conflict Research, Heidelberg, 2011.
- “Global Conflict Barometer for 2011”, Heidelberg Institute for International Conflict Research, Heidelberg, 2012.
- “Global Conflict Barometer for 2012”, Heidelberg Institute for International Conflict Research, Heidelberg, 2013.
- “Global Conflict Barometer for 2013”, Heidelberg Institute for International Conflict Research, Heidelberg, 2014.
- “Global Conflict Barometer for 2014”, Heidelberg Institute for International Conflict Research, Heidelberg, 2015.
- Gleditsch, Nils Petter, “Democracy and Peace”, *Springer Briefs on Pioneers in Science and Practice*, Vol. 29, No. 2, 2015, pp. 61–70.
- Gochman, Charles and Maoz, Zeev, “Militarized Interstate Disputes, 1816–1976: Procedures, Patterns, and Insights”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 28, No. 4, 1984, pp. 585–616.
- Goldsmith, Arthur, “Making the world safe for partial democracy? Questioning the premises of democracy promotion”, *International Security*, Vol. 33, No. 2, 2008, pp. 120–147.
- Kadera, Kelly, “Democratic Survival, Peace and War in the International System”, *American Journal of Political Science*, Vol. 47, No. 2, 2003, pp. 234–247.
- Kant, Imanuel, *Večni mir*, Gutenbergova galerija, 1995.
- Lake, David, “Why ‘isms’ are Evil: Theory, Epistemology, and Academic Sects as Impediments to Understanding and Progress”, *International Studies Quarterly*, Vol. 55, No. 2 2011, pp. 465–480.
- Lee Ray, James, “A Lakatosian View of the Democratic Peace Research Program”, *International Studies Quarterly*, Vol.47, No.2, 2002, pp. 49-64.
- Lee Ray, James, “Explaining Interstate Conflict and War: What Should Be Controlled for?”, *Conflict Management and Peace Science*, Vol. 20, No. 2, 2003, pp. 183–199.

- Mansfield, Edward and Snyder, Jack, *Electing to Fight: Why Emerging Democracies Go to War*, MIT Press, Cambridge (MA), 2005.
- Maoz, Zeev and Russett, Barnet, “Normative and Structural Causes of Democratic Peace, 1946–1986”, *The American Political Science Review*, Vol. 87, No. 3, 1993, pp. 624–638.
- Rousseau, David, Gelpi, Christopher and Reiter, Dan, “Assessing the Dyadic nature of the Democratic peace”, *American Political Science Review*, Vol. 90, No. 3, 1996, pp. 512–533.
- Rummel, Rudolph, *Understanding Conflict and War Vol. 4: War, Power, Peace*, Sage Publications, Beverly Hills, 1979.
- Small, Melvin and Singer, David, “The war-proneness of democratic regimes, 1816–1965”, *Jerusalem Journal of International Relations*, Vol. 1, No. 4, 1976.
- Vasquez, John, “The steps to war: Toward a scientific explanation of Correlates of War findings”, *World Politics*, Vol. 40, No. 1, 1987, pp. 108–145.
- Wolff, Harald and Jonas, Müller, “Dyadic Democratic Peace Strikes Back: Reconstructing the Social Constructivist Approach After the Monadic Renaissance”, 5th Pan-European International Relations Conference, The Hague, 2004.
- Wood, Allen, „Kant’s project for perpetual peace”, in: *Proceedings of the Eighth International Kant Congress*, Vol. 1, 1995.

Nenad STEKIĆ

ASSESSING THE DYADIC DEMOCRATIC PEACE THEORY

ABSTRACT

The ideas of the democratic (separate) peace originally exposed during the Enlightenment period have been further explained during the 1980s, by entitling this issue within the academic discourse and setting up its theoretical foundations. The fruitfulness of quantitative empirical researches of the democratic peace theory had as its consequence many papers which were dedicated to these topics. Most of them have been taking into consideration very wide time framework of investigation which implied the usage of an uneven methodological data processing from different periods and have led to bad validity of the final results. This has become very significant when the authors were presenting diametrically different results using the completely same methodology. The interpretation of both results and basic theoretical foundations on which the theory is based on, also

represent significant problem without achieved consensus within the academic community. This paper aims at empirically research the explanatory potential of the democratic peace theory in contemporary system of the international relations. By combining the data on conflict intensity taken from the Heidelberg Peace Research Institute (HIK), and the data on the democratic level of states by Polity4 datasets, the authors tried to investigate the main hypothesis of the theory – whether the democratic states are less war prone in their interdependent relations? The research was conducted on 1985 registered conflicts within the 5 years term from 2010 to 2014. According to the extensive interpretations of the results, the starting hypothesis has been confirmed, but when it comes to the restrictive interpretation, the claims of the theory, that democracies are less war prone, have been rebutted.

Key words: Democratic Peace Theory, dyadic peace, democracies, conflicts, liberalism.